Rozvojová pomoc

jeseň
2010

Bulletin Platformy mimovládnych rozvojových organizácií určený všetkým, ktorých zaujíma, čo sa deje za hranicami Slovenska a najmä v rozvojových krajinách, ale aj tým, ktorí si myslia, že rozvojová spolupráca nemá zmysel.

Bližšie k svetu bez chudoby

Nie, nenaplánovali si, že svet v roku 2015 už bude ideálny. Ľudia už nebudú zomierať od hladu, budú žiť v dôstojných podmienkach, a nie v slumoch bez vody a kanalizácie, deti nebudú zomierať na choroby, ktoré sa dajú liečiť, ale budú chodiť do školy, ženy nebudú zomierať pri pôrodoch, ale budú plnoprávnymi ľudskými bytosťami, ktoré rozhodujú o vlastnom osude... Politickí lídri 189 štátov sveta, vrátane Slovenska, si v septembri roku 2000 síce nenaplánovali ideál, ale program a záväzky ku konkrétnym krokom ako sa k tomu ideálu aspoň priblížiť. Desať rokov po prijatí Miléniových rozvojových cieľov OSN a päť rokov do ich splnenia je čas na bilanciu.

Hoci svet sa už najmenej polstoročie zaoberá hľadaním rôznych spôsobov ako znížiť extrémnu chudobu a naštartovať rozvoj v menej rozvinutých štátoch, Miléniové rozvojové ciele OSN sú zrejme najkomplexnejším plánom na odstránenie chudoby, aký bol v tejto oblasti prijatý. Obsahuje totiž osem konkrétnych vzájomne súvisiacich cieľov, ku ktorým je priradených celkovo 18 špecifických zámerov a 48 ukazovateľov pre meranie pokroku v plnení cieľov v porovnaní s rokom 1990.

Ciele a zámery boli stanovené na základe odborných analýz problémov v rozvojových štátoch a faktorov, ktoré zapríčiňujú alebo prispievajú k chudobe. Sedem cieľov sa týka najmä situácie v rozvojových štátoch: odstránenie extrémnej chudoby a hladu, zabezpečenie všeobecného základného vzdelania, posilnenie postavenia žien, zníženie úmrtnosti detí, zlepšenie zdravotného stavu matiek, boj proti HIV/AIDS, malárii a ďalším chorobám a zabezpečenie udržateľného životného prostredia.

Ôsmy cieľ – rozvíjať globálne partnerstvo pre rozvoj - je špecifický a do veľkej miery závislý od dobrej správy vecí verejných v rozvojových štátoch, politickej vôle rozvinutých štátov, ale aj od ochoty zo strany súkromného sektora. Zahŕňa totiž financovanie rozvojovej pomoci zo strany rozvinutých štátov, oddlžovanie rozvojových krajín, vytváranie podmienok na ich hospodársky rast a zvýšenie zamestnanosti i medzinárodnú finančnú a obchodnú politiku - prístup na trhy rozvinutých štátov.

Projekty SlovakAid zamerané na ciele OSN v r. 2004-2009

Projekty SlovakAid (v €)	cieľ 1 zníženie chudoby	cieľ 2 základné vzdelanie	cieľ 3 postavenie žien	cieľ 4 úmrtnosť detí	cieľ 5 úmrtnosť matiek	cieľ 6 boj proti HIV/AIDS	cieľ 7 udržateľnosť ŽP, prístup k vode	cieľ 8 globálne partnerstvo	Spolu
Srbsko	348 230		109 215				1 969 972	219 199	**2 646 616**
Keňa	709 422		80 040	189 307		459 905	93 413	133 252	**1 665 339**
Sudán	386 046	151 387			149 858		733 552		**1 420 843**
Afganistan	148 928	245 713	252 782	271 618					**919 041**
Mongolsko	215 055						250 580		**465 635**
Mozambik			101 172				363 507		**464 679**
Bosna a H.			167 333				179 934	181 093	**528 360**
Kirgizsko	102 894						95 773	75 849	**274 516**
Moldavsko	66 386						205 704		**272 090**
Kazachstan							247 642		**247 642**
Kambodža						227 129			**227 129**
Ukrajina							143 632	79 039	**222 671**
Gruzínsko	149 723							116744	**266 467**
Etiópia				143 177					**143 177**
Vietnam						142 332			**142 332**
Kosovo	116 178		9 505				3 262		**128 945**
Uzbekistan							**86 699**		**86 699**
Spolu	**2 242 862**	**397 100**	**720 047**	**604 102**	**149 858**	**829 366**	**4 490 414**	**688 432**	**10 122 181**

Zdroj: štúdia Platformy MVRO

Utópia, či reálny pokrok?

V roku 1990 bolo vo svete odhadom 1,8 miliardy ľudí, ktorí žili v extrémnej chudobe za menej ako jeden dolár na deň (dnes 1,25 dolára). Bola to takmer polovica (46%) celosvetovej populácie. V roku 2005 ich podľa správy OSN bolo o 400 miliónov menej a celkovým rastom populácie podiel najchudobnejších klesol na niečo vyše štvrtinu (27%) celosvetovej populácie. OSN tiež odhaduje, že do roku 2015 by tento podiel mal klesnúť na 15%. Dôvodom je najmä hospodársky rast Číny a Indie.

Extrémnu chudobu a hlad sa však darí znižovať aj v iných štátoch sveta. Pri pohľade na celkové štatistiky OSN pokročilo sa aj v plnení ďalších cieľov, najmä v oblasti prístupu k základnému vzdelaniu, znižovaniu úmrtnosti detí, či rozšírení prístupu k pitnej vode.

Na druhej strane pokrok je pomalý v oblasti zdravia matiek a v celkovom zlepšení situácie žien. Chýba tiež väčší prístup k hygiene a vzhľadom na dôsledky klimatických zmien pozornosť treba viac zamerať i na udržateľnosť životného prostredia. Faktom tiež je, že následkom potravinovej a finančnej krízy v rokoch 2008 a 2009 upadli do extrémnej chudoby ďalšie milióny ľudí. Podľa generálneho tajomníka OSN svet síce robí pokroky, ale príliš pomaly. Pre krízu by však štáty nemali upustiť od snahy o rozvoj. „Hospodárska neistota nemôže byť ospravedlnením na spomalenie snahy o rozvoj, je skôr dôvodom na jeho urýchlenie," vyhlásil Pan Ki-mun pred septembrovým summitom OSN. „Investovaním do Miléniových rozvojových cieľov investujeme do globálneho hospodárskeho rastu. Zameraním sa na tých najzraniteľnejších dávame základ pre udržateľnejšiu a prosperujúcejšiu budúcnosť," dodal.

Summit OSN sa bude zaoberať hodnotením plnenia stanovených cieľov a prijatím plánu ako dosiahnuť ich splnenie do roku 2015. Pravdepodobne pritom vyzve členské štáty na plnenie sľubov spred desiatich rokov o poskytovaní finančnej podpory, ale tiež na zameranie pozorno-

sti na špecifické geografické a sektorové oblasti – napr. na potreby afrických štátov, najmenej rozvinutých krajín sveta a krajín v povojnovej situácii, ale tiež na problémy súvisiace s klimatickými zmenami, postavením žien, ako aj potrebu reformy medzinárodných finančných a obchodných systémov.

Slovenský príspevok

Summit OSN je aj pre Slovensko príležitosťou na hodnotenie svojho príspevku k plneniu Miléniových cieľov OSN a prijatie krokov, ktoré môžu významnejšie pomôcť k ich dosahovaniu.

Slovensko ako nový členský štát Európskej únie prijalo v roku 2005 záväzok, že objem financií na rozvojovú pomoc bude postupne zvyšovať tak, aby v roku 2010 poskytlo na rozvojovú pomoc 0,17% svojho hrubého národného dôchodku a v roku 2015 0,33% hrubého národného dôchodku. Záväzok o objeme financií poskytnutých na rozvojovú pomoc zatiaľ neplní. Napríklad vlani na rozvojovú pomoc poskytlo 0,08% svojho hrubého národného dôchodku.

Na druhej strane veľkú časť oficiálnej rozvojovej pomoci Slovenska tvorili do roku 2009 odpustené dlhy rozvojovým krajinám, na ktoré sa tiež sústredí jeden z miléniových cieľov. V rokoch 2004 – 2009 odpustilo Slovensko dlhy rozvojovým krajinám v celkovej sume vyše 64,7 mil. € .

Z hľadiska reálnych peňazí celkovo väčšiu časť financií, ktoré Slovensko vyčleňuje na rozvojovú pomoc, tvorí multilaterálna pomoc – teda príspevky medzinárodným organizáciám a agentúram OSN. Na ich konkrétne využitie, keďže sú súčasťou podstatne väčších objemov financií, nemá vláda v Bratislave významnejší vplyv.

Najviac šlo na vodu

Vláda naopak určuje teritoriálne a sektorové zameranie pri projektoch dvojstrannej oficiálnej rozvojovej pomoci SlovakAid, ktoré v rozvojových štátoch robia slovenské subjekty. Ako uvádza štúdia Platformy mimovládnych rozvojových organizácií vypracovaná Norou Beňákovou a Zuzanou Jezerskou celkovo na projekty rozvojovej pomoci v rámci programu SlovakAid bolo v rokoch 2004-2009 rozdelených vyše 31,58 mil. €. Z nich šlo na projekty, ktoré prispievajú k plneniu Miléniových rozvojových cieľov, určených vyše 10 mil. €, teda takmer tretina (32%) všetkých peňazí na projekty pod značkou SlovakAid.

Z hľadiska jednotlivých cieľov jednoznačne takmer polovicu z balíka 10 mil. € predstavujú projekty zamerané na zlepšenie prístupu k pitnej vode (44%). Necelá štvrtina celkových financií (22%) šla na projekty zamerané na odstránenie extrémnej chudoby a hladu. Doteraz najmenej financií sa investovalo do projektov zameraných na znižovanie úmrtnosti matiek (2%).

Z hľadiska teritórií najviac financií šlo do Srbska (26%), ktoré patrí ku krajinám so stredným príjmom a v rokoch 2003-2008 bolo jedinou programovou krajinou SlovakAid. Na druhej strane celkovo 40% sumy na projekty súvisiace s Miléniovými rozvojovými cieľmi sa realizovalo v Sudáne, Keni a Afganistane, ktoré patria k najmenej rozvinutým štátom sveta resp. krajinám s nízkym príjmom na obyvateľa.

Štúdia v tejto súvislosti odporúča, aby sa oficiálna slovenská pomoc viac venovala chudobným krajinám Ázie a subsaharskej Afriky. Podľa analýzy celkovej dvojstrannej pomoci na rok 2009 smerovalo do najmenej rozvinutých štátov a krajín s nízkym príjmom na obyvateľa len 23% z celkového objemu financií. Mimovládne organizácie odporúčajú vyvážiť podiel pomoci pre chudobné štáty s podielom pre transformujúce sa krajiny Západného Balkánu a Východného partnerstva EÚ.

Z hľadiska sektorových priorít analýza odporúča s istými úpravami venovať sa tým cieľom, v ktorých majú slovenské subjekty najväčšie skúsenosti - prístup k pitnej vode, odstraňovanie chudoby, boj proti HIV/AIDS. V oblasti zlepšenia prístupu k vode a udržateľnosti životného prostredie však navrhuje presunúť pozornosť k chudobnejším krajinám a sústrediť sa na riešenie problémov súvisiacich s klimatickými zmenami. Pri cieli odstraňovania chudoby odporúča zamerať pozornosť na projekty na podporu malého podnikania a zvyšovania kvalifikácie. V súvislosti s odstraňovaním hladu odporúča viac investovať do projektov rozvoja poľnohospodárstva a potravinovej bezpečnosti.

Na druhej strane analýza navrhuje venovať väčšiu pozornosť aj tým cieľom, kde sa projekty SlovakAid najmenej zamerali a sú zároveň cieľmi, ktoré sa najmenej plnia i na celosvetovej úrovni - zníženie úmrtnosti matiek, ale tiež posilnenie postavenia žien - vzdelávanie dievčat a žien a ich uplatnenie na trhu práce.

Prispievajú aj ľudia

Väčšina ľudí na Slovensku si to neuvedomuje, ale okrem platenia daní štátu, mnohí dobrovoľne navyše prispievajú na plnenie Miléniových rozvojových OSN. Sú totiž darcami do rôznych typov zbierok mimovládnych organizácií, ktoré pomáhajú v rozvojových krajinách. Ich projekty sú zamerané predovšetkým na chudobné krajiny a poskytovanie základného vzdelania i zdravotníckych služieb. Aj preto možno očakávať, že väčšie zameranie SlovakAid na krajiny s nízkym príjmom a plnenie Miléniových cieľov OSN, bude mať u občanov podporu.

Zameranie projektov SlovakAid na ciele OSN

Cieľ 1: Odstrániť extrémnu chudobu a hlad	**22 %**
Cieľ 2: Dosiahnuť všeobecné základné vzdelanie	**4 %**
Cieľ 3: Podporiť rodovú rovnosť	**7 %**
Cieľ 4: Znížiť detskú úmrtnosť	**6 %**
Cieľ 5: Zlepšiť zdravotný stav matiek	**2 %**
Cieľ 6: Bojovať proti HIV/ AIDS, malárii	**8 %**
Cieľ 7: Udržateľnosť životného prostredia	**44 %**
Cieľ 8: Rozvíjať globálne partnerstvo pre rozvoj	**7 %**

Zdroj: štúdia Platformy MVRO

Slovensko a odpustené dlhy

Krajina	Odpustený dlh (v €)
Irak	1.161.787
Albánsko	1.307.840
Sudán	42.156.277
Afganistan	2.950.939
Libéria	17.101.386
Lýbia	63.068
Spolu	**64.741.297**

Zdroj: štúdia Platformy MVRO

SlovakAid a ciele OSN podľa krajín

Srbsko	**26 %**
Keňa	**17 %**
Sudán	**14 %**
Afganistan	**9 %**
Mongolsko	**5 %**
Mozambik	**5 %**
Bosna a Hercegovina	**5 %**
Kirgizsko	**3 %**
Gruzínsko	**3 %**
Moldavsko	**3 %**
Kazachstan	**2 %**
Kambodža	**2 %**
Ukrajina	**2 %**
Etiópia	**1 %**
Vietnam	**1 %**
Kosovo	**1 %**
Uzbekistan	**1 %**

Zdroj: štúdia Platformy MVRO

„Božie zuby“ – ryža z kirgizského Uzgenu

Cieľ 1: Odstrániť extrémnu chudobu a hlad

Zámer:
- Znížiť na polovicu podiel ľudí s príjmom nižším ako 1 dolár na deň
- Znížiť na polovicu podiel ľudí trpiacich hladom

Ukazovatele plnenia:
- Podiel obyvateľstva žijúceho za menej ako 1 dolár na deň
- Miera priepasti chudoby
- Podiel najchudobnejších 20% obyvateľstva na národnej spotrebe
- Výskyt podvyživených detí vo veku do päť rokov
- Podiel obyvateľstva pod minimálnou úrovňou príjmu kalorickej energie z potravín

Nikde som nejedla lepší plov ako v Šorobašate. Plov je jedným z notoricky známych jedál strednej Ázie, ktorý je z historických dôvodov obľúbený i v priľahlých končinách - v krajinách bývalého Sovietskeho zväzu. Jeho základom je ryža, ktorá sa varí s mrkvou (má žltú farbu), baraním mäsom (to je podľa pravidiel), pridá sa zmes nádherne kombinovaných aromatických korenín a celá hlava cesnaku, ktorá sa varí v celku (to je tiež podľa pravidiel). Výsledkom je sýty a veľmi chutný pokrm, ktorý sa položí do veľkej misky na stôl a každý si naberá do ľubovôle.

Bez plovu nie je zoznam kultúrneho dedičstva strednej Ázie úplný. S malým dodatkom – ryža musí byť z Uzgenu. Zmienky o pestovaní tohto zvláštneho druhu ryže sa datujú už od 3. storočia pred naším letopočtom, obdobia ríše Davan. Mesto U, terajší Šorobašat, bol druhým hlavným mestom tejto starovekej krajiny. Písomné zmienky o uzgenskej ryži sa zachovali z 18. stor., z čias Kokandského chanátu. Bola preslávená v arabskom svete, kde ju nazývali „devzire“, čo znamená vo voľnom preklade „najlepšia, dobrá pre žalúdok“. Ale honosí sa aj názvom „božie zuby“, pretože jej pestovanie je veľmi náročné.

Dnes je Šorobašat ospanlivá, poľnohospodárska dedinka s prašnými cestami, obkolesená políčkami, kde je asi všetko postavené z nepálenej tehly. Typický obraz chudobného vidieka v južnom Kirgizsku. Neviem, či to bolo príchodom „delegácie“ z hlavného mesta Biškeku, ale keď nás privítala rodina Osmonaliho Satybaldieva a Alymkan Argymbajevovej na svojom dvore, nikde nebolo ani smietky, všetko bolo čisté, usporiadané a starostlivo pozametané. Po tradičnom umytí rúk a pri šálke čaju sme sa dostali k téme, prečo sme prišli. Medzitým sa už varil spomínaný plov.

V strednej Ázii, v tom fascinujúcom stále „bielom“ mieste na mape, pracujeme už dlhší čas. Ako vždy pri rozvojovej práci v teréne je nenahraditeľná dôverná znalosť sociálno-kultúrneho prostredia a rešpekt k tradíciám. Bez toho by bola akákoľvek spolupráca v najlepšom prípade jednosmerná záležitosť. Mali sme tú česť, že nás o pomoc poprosili samotní roľníci prostredníctvom svojich príbuzných na severe krajiny.

Kirgizsko patrí k najmenším krajinám strednej Ázie. Na rozdiel od susedných štátov (napr. Kazachstanu, Uzbekistanu) má obmedzené prírodné bohatstvo a tým pádom aj jednu z najmenej konkurencieschopných ekonomík z krajín bývalého Sovietskeho zväzu. Viac ako 50 percent obyvateľstva tam dnes žije pod hranicou chudoby. Nestabilná vláda, nárast chudoby, potenciálne etnické konflikty, deravá hranica s Tadžikistanom a prakticky uzavretá hranica s Uzbekistanom predstavujú zdroje konfliktov, ktoré ohrozujú celkovú regionálnu stabilitu. Bieda a obmedzené možnosti paralyzujú ekonomický rast najmä na juhu, kde izolácia, problematické hranice, nedostatok investícií a etnické rozdiely predstavujú vážny problém.

Nie je ryža ako ryža. Posudzovanie rôznych druhov ryže počas projektovej cesty v Šorobašate.

Kirgizsko sa výrazne delí na severnú a južnú časť nielen hranicou hôr, horstvom Ťanšan. Je to historické delenie s odlišným vývojom, ktoré vidno na prvý pohľad. Sever je vyspelejší, s vyššou úrovňou vzdelania a investícií, i záujmu zahraničných donorov. Rsozdiel je v infraštruktúre, technológiách, zdravotníctve a celkovej úrovni života obyvateľov. Na severe je hlavné mesto Biškek i bohaté mesto Kazachstanu, Almaty, častá to destinácia migrantov. Tu sa nachádza aj turistický magnet – jazero Issyk Kul.

Juh naopak predstavuje relatívne izolovanú časť územia, s pretrvávajúcim etnickým napätím, najmä v pohraničných oblastiach. Rodina na juhu je tradične mnohodetná, závislá od poľnohospodárstva. Možnosti finančných príjmov sú obmedzené. Ženy sú slabo zastúpené v rozhodovacích pozíciách a ich situácia sa zhoršuje. Týka sa to aj dievčat, zvyšuje sa ich negramotnosť a absencia v školskom systéme. Na juhu je silnejší náboženský vplyv a čoraz viac mladých ľudí sa stáva ortodoxne veriacimi moslimami, čo je v prípade Kirgizov nezvyčajný trend.

Muži často odchádzajú za prácou do Ruska, Kazachstanu, prípadne Iránu a Spojených arabských emirátov, čo spôsobuje ešte väčší úpadok ekonomiky. Je to aj príčinou rozbitia rodín, fenoménu žien samoživiteliek a narastajúceho počtu bezprizorných detí. K tomu všetkému je táto časť krajiny viac vystavená prírodným katastrofám ako sú zemetrasenia a zosuvy pôdy. Juh Kirgizska sa po vzniku nezávislej republiky vrátil z rôznych príčin snáď o 50 rokov naspäť.

Ako však súvisí dobrý plov s rozvojovou pomocou? Veľmi úzko. Pestovanie ryže je odvekým zdrojom obživy pre miestnych roľníkov. Jej ohrozenie znamená plošné zbedačenie obyvateľstva. To je jasný

rozvojový problém. Kirgizi sa však na nás obrátili s iným garde. Chcú zachovať tradičnú uzgenskú ryžu, ktorá pre nich predstavuje hrdosť, dedičstvo po predkoch, ich identitu. To sa už za rozvojový problém nepovažuje, ale on ním je. Je podstatou, schovanou za mnohými dôsledkami.

Uzgenská ryža je skutočne iná, na pohľad a zážitok. Má červenkastú farbu a veľmi plnú chuť. Jej náročné pestovanie však umožňuje len jeden zber úrody v roku, kým iné odrody, ktoré sa v regióne pestujú – uzbecká, čínska – majú až dve. Miestni roľníci predávajú svoju produkciu za nízke ceny sprostredkovateľom na bazároch, ktorí ju so ziskom predávajú až do Ruska.

Je to uzavretý kruh – výnosy nestačia pokrývať náklady, maloroľníci nemajú peniaze na nákup techniky a náradia, dokonca hnojív a semien. Prestávajú pestovať tradičnú ryžu, mnohí dokonca opúšťajú dediny, zostávajú ženy a deti, ktoré nahrádzajú aj ich prácu. Rozbíja sa štruktúra spoločnosti, istota.

Tento proces prebieha teraz, v súčasnosti. To znamená, povedané „rozvojovým" jazykom, že nemáme dočinenia s dlhodobo deprivovaným chudobným obyvateľstvom, pre ktoré by sme hľadali východiská, ale s ľuďmi, ktorí si pamätajú „lepšie časy". Tento negatívny proces je potrebné zvrátiť. To je dôležitá východisková pozícia.

Pod strešným problémom chudoby sa v Šorobašate ako v živnom roztoku rozvíja celá škála problémov, zadefinovaných v Miléniových rozvojových cieľoch. Okrem problému chudoby a hladu, ide aj o to, že deti vynechávajú základnú školu, pričom ako prvé do školy prestávajú chodiť dievčatá, ktoré musia pomáhať pri domácich prácach, keďže ženy zastávajú prácu mužov. V dôsledku gynekologických ochorení (práce v studenej vode) a zhoršením zdravotníckej starostlivosti dochádza k vyššiemu počtu úmrtí pri pôrode a zvýšenej detskej úmrtnosti.

Okrem toho je tu celý balík problémov, súvisiacich s migráciou, zónou konfliktu, nedostatočným prístupom k informáciám,

Príprava plovu.

ďalších kvalifikačných možností, najmä v oblasti obchodu a manažmentu.

V Šorobašate nám pri príchode roľnícka rodina ukázala 10 druhov ryže, ktorú pestujú v okolí. Medzi nimi „ak uruk", pravú ryžu. Aktuigun Pazylova, projektová manažérka Medzinárodného fondu PANGEA z Biškeku nás zoznámila so Sandžarom, miestnym mladým mužom, ktorý vyštudoval vysokú školu, ale vrátil sa domov, aby miestnym pomohol, ako vie. Pri plove sme diskutovali po rusky o možnostiach pomoci zo slovenskej strany a hľadali optimálne cesty. Pri ďalšom hektolitri čaju sa poschádzali aj ostatní roľníci, ktorým ležal osud uzgenskej ryže na srdci, a ktorí sa chceli zúčastniť projektu. Bolo to spoločenstvo zaujímavých tvárí, kde sa dali vypátrať črty rôznych národností, ale jedno mali spoločné – stopy tvrdej fyzickej práce. Sandžar mal za úlohu oboznámiť zídenú spoločnosť s projektom, tentoraz v kirgizskom jazyku. Roľníci veľmi pozorne počúvali a ticho vyjadrovali svoje otázky. Potrebujeme najmä „akčubaz", bez neho sa nepohneme ďalej...

Projekt sme začali realizovať vďaka finančnej pomoci SlovakAid v januári tohto roku. Karty nám zamiešalo zosadenie vlády v Kirgizsku a následné násilné udalosti najmä na juhu krajiny, vlastne neďaleko Šorobašatu. Život však ide ďalej v tejto starobylej krajine, kde sa po tisícročia miešal horúci koktail vlád, dynastií, objaviteľov i diktátorov.

Túto jeseň ideme do Kirgizska opäť - nech sa deje, čo sa deje a spolu s nami odborníci zo Slovenska, ktorí vezmú vzorky pôdy a najmä novej úrody ryže, aby sa dala geneticky preskúmať a zadefinovať ako unikátny druh. V prípade úspešnosti tým zvýšime jej hodnotu na trhu. Roľníci budú ryžu sami predávať, lebo prejdú školením. Čas získajú vďaka nástrojom a zariadeniam, ktoré si zakúpili, a predovšetkým budú mať novú funkčnú mlynicu na ryžu, čo je pre nich alfa a omega pri spracovaní úrody. Ryžu si budú sami baliť a dúfajme aj označenú certifikátom pravej a jedinečnej ryže z Uzgenu. Zvýši sa zamestnanosť, príjmy, muži prestanú chodiť na zárobky. Zlepšia sa pracovné podmienky žien, deti budú chodiť do školy.

Je možné, že nie všetko sa podarí počas dvoch rokov trvania projektu. Rozvojové projekty sú zložité organizmy, behy na dlhé trate a vlastne málokedy končia spolu so skončením projektu. My sme však okrem prostriedkov poskytli aj nádej. A v Šorobašate je nádej, že spoločne zvrátime spätný chod rozvoja, reálna.

Text a foto: Zuzana Jezerská
www.sccd-sk.org

Rúbanie dreva pred prípavou plovu.

SlovakAid a odstránenie chudoby/hladu

- na projekty v tejto oblasti šlo v r. 2004-2009 vyše 2,2 mil.€, zamerané boli najmä na chudobné krajiny v subsaharskej Afrike a Ázii
- týkali sa zvyšovania kvalifikácie, odborných zručností, podpory malého podnikania, poskytovania mikrokreditov, zvýšenia poľnohosp. produkcie
- viaceré boli zamerané na ženy a mladých ľudí – získanie uplatnenia na pracovnom trhu
- veľký počet subjektov, ktoré realizovali projekty v rôznych krajinách, znamená dobrú kapacitu slovenských organizácií poskytovať dlhodobejšie intervencie zamerané na väčšie cieľové skupiny v najchudobnejších a nízkopríjmových krajinách.

(štúdia Platformy MVRO)

Školy bez poplatkov sú len začiatok

Cieľ 2: Dosiahnuť univerzálne základné vzdelanie

Zámer:
- Zabezpečiť, aby do r. 2015 deti na celom svete, chlapci a dievčatá rovnako, mali možnosť absolvovať kompletné základné vzdelanie

Ukazovatele plnenia:
- Čistá miera zápisu na základné školy
- Podiel detí, ktoré dokončia 5. ročník základnej školy
- Miera negramotnosti obyvateľov vo veku 15-24 rokov

Školská taška, zošity, peračník, perá, ceruzky, pravítka, gumy... Rodičia školopovinných detí na Slovensku koncom prázdnin často musia načrieť hlbšie do peňaženky. To, že základné vzdelanie je nevyhnutné a povinné, je však pre väčšinu takou samozrejmosťou, že to ani nevnímajú. Zvyčajne dovtedy, kým sa dieťa znova nespýta: „A prečo musím chodiť do školy?“

Deti v Keni nie sú povinné chodiť do školy. Aj keby hneď všetky chceli, štát stále nemá toľko škôl, do ktorých by sa pomestili. Nemá dosť tried, ale ani zaplatených kvalifikovaných učiteľov.

Aj tak - oproti niektorým iným africkým štátom je Keňa v oblasti základného vzdelania o krok vpred. Od roku 2003 je tam základné vzdelanie bezplatné. Rozhodnutie vlády zrušiť poplatky za štúdium na základnej škole spôsobilo malú revolúciu - v školskom roku 2004 nastúpilo do škôl 7,4 milióna detí, o 1,5 milióna viac ako rok predtým. Pribudli deti najmä z chudobnejších rodín, ktoré ešte dokázali utiahnuť výdavky na školskú uniformu a najzákladnejšie školské potreby.

Pre školy to však znamená nový nápor. Sú preplnené, nemajú dosť budov, vybavenia, ani učiteľov. Na jedného učiteľa v triede pripadá často 80 až 100 detí. Problém je najmä v slumoch - rozrastajúcich sa chudobných štvrtiach veľkých miest. V školskej budove, ktorá je jednou triedou, sú deti natlačené vedľa seba tak, že nemôžu poriadne písať. Venovať deťom viac individuálnej pozornosti je pre učiteľa pri toľkom počte takmer nemožné.

Prijatie zákona o voľnom prístupe k základnému vzdelaniu detí malo veľký dopad aj na mimovládne a cirkevné organizácie. Jeden z hlavných kenských projektových partnerov združenia eRko – Mukuru Promotion Centre, ktorý v slume Mukuru spravujú Sestry milosrdenstva, sa snažil preorientovať a začal viac spolupracovať s vládou.

Projekt v 80. a 90. rokoch postavil a vybudoval šesť základných škôl priamo medzi úzkymi ulicami slumu Mukuru v hlavnom meste Nairobi. Ich vzdelávací program je dnes jedným z najväčších a najznámejších v slume Mukuru. Vďaka nemu sa dostali do škôl tisíce detí v čase, keď sa mnohé potulovali po ulici.

Po prijatí nového zákona boli školy zaregistrované ako štátne a veľká časť učiteľov je platená z rozpočtu na základné vzdelanie. Toto umožnilo projektové plány ďalej rozšíriť – pribudli triedy pre zaostávajúcich žiakov, vzdelávanie dospelých, rozšírilo sa remeselné centrum pre tých, ktorí nemôžu po skončení základnej školy pokračovať na strednej.

Projekt v rokoch 2008 – 2011 spolufinancuje Európska únia a zameraný je širšie, nielen na zlepšenie kvality základného vzdelávania.

V roku 2011 by základné školy v slume Mukuru malo navštevovať 5500 detí. V rámci projektu sa už podarilo postaviť dve nové budovy škôl. Cieľom je tiež zvýšiť počet učiteľov tak, aby na učiteľa v triede pripadalo menej ako 40 žiakov. V rámci projektu preto zamestnali 23 ďalších učiteľov. Vzdelávací program zahŕňa aj deti, ktoré si vyžadujú špeciálnu pozornosť. V rámci každej školy vznikli pomocné triedy pre 10-15 detí s poruchami učenia, ale aj tých, ktorí sa prihlásili do školy neskôr ako bežní prváčikovia. Základy čítania a písania by inak deti mali dostávať v desiatich nových predškolských triedach.

V rámci projektu tiež vytvorili osnovy pre základný kurz čítania, písania, počítania, zdravovedy a kurz drobného podnikania. Kurzy sú určené pre 200 rodičov ročne. Aj v tejto oblasti vidno pokroky. „Je to povzbudenie, keď vidíte dospelých, ktorí sa už nemusia podpisovať odtlačkom prstov a vedia vyplniť tlačivá, ktoré treba na otvorenie si bankového účtu,“ hovorí Daniela Petrášová, projektová koordinátorka eRka, ktorá päť rokov pracovala v Nairobi.

Keďže deti v slumoch žijú v sociálne slabých podmienkach, v škole prostredníctvom Svetového potravinového programu OSN dostávajú obedy. Na školách sú zamestnaní aj sociálni pracovníci, ktorí sa snažia riešiť problémy spojené s vymeškávaním školy a sociálnymi problémami.

Jedným z hlavných cieľov vzdelávacieho programu v slume Mukuru je, aby viac ako polovica absolventov základnej školy urobila štátne záverečné skúšky tak, aby mali šancu pokračovať v štúdiu na strednej škole. Umožniť deťom chodiť do školy totiž samé osebe nestačí.

www.dobranovina.sk

SlovakAid a základné vzdelanie

- na projekty pod značkou SlovakAid v tejto oblasti šlo v r. 2004-2009 necelých 400-tisíc €, vzdelávaniu detí sa však venujú viaceré organizácie vďaka podpore zo súkromných zdrojov (adopcie na diaľku, verejné zbierky)
- projekty, ktoré riešili len stavbu škôl, automaticky nezabezpečujú zvýšenie školskej dochádzky – poskytujú však vhodnejšie a bezpečnejšie prostredie
- dôležité je podporiť projekty orientované na vzdelávanie dievčat a gramotnosť žien, ktoré už nemajú možnosť začleniť sa do školskej dochádzky – a to najmä v krajinách s veľkou mierovou rodovej nerovnosti (napr. Afganistan)
- projekty stavby škôl by sa mali zamerať na oblasti, kde pre nedostatok infraštruktúry deti vôbec nechodia školy, zároveň musia riešiť aj kvalitu výučby – kompetenciu učiteľov

(štúdia Platformy MVRO)

Trieda pre deti s problémami učenia, Základná škola Mukuru, Nairobi.
Foto: Bridget Deacon

Ako dostať afganské dievčatá do školy

Cieľ 3: Podporiť rodovú rovnosť a posilniť postavenie žien

Zámer:

- Odstrániť rodovú nerovnosť v základnom a stredoškolskom vzdelávaní do r. 2005 a na ostatných stupňoch vzdelávania do r. 2015

Ukazovatele plnenia:

- Pomer dievčat a chlapcov v základnom, stredoškolskom a vysokoškolskom vzdelávaní
- Pomer gramotných žien a mužov vo veku 15- 24 rokov
- Podiel žien na zamestnanosti v hospodárstve (okrem poľnohospodárstva)
- Podiel kresiel v národnom parlamente obsadených ženami

Keď Taliban „uväznil" afganské ženy do buriek a za múry rodinných príbytkov a zatvoril dievčenské školy, Azra Jafariová odišla do susedného Iránu. Založila tam základnú školu pre afganských utečencov, manažovala vzdelávanie učiteľov – žien i mužov. Dnes je táto vydatá tridsiatnička a matka päťročnej dcéry starostkou mesta Nili v afganskej provincii Dai Kundi. Prvá žena v Afganistane na takomto poste.

Zatiaľ však patrí skôr k ojedinelým príkladom. Ako sama povedala po svojom vymenovaní, mnoho Afgancov si myslí, že žena sa na takúto prácu nehodí. „Afganská spoločnosť stále nie je spoločnosťou, ktorá by prijala, že ženy sú rovnako schopné robiť takúto prácu ako muži," povedala v januári 2009 pre agentúru Reuters. Aj preto treba mužom v Afganistane vysvetľovať, že vzdelanie a lepšie životné podmienky žien v Afganistane sú na úžitok aj im, ich rodinám a celej krajine. Veď s potláčaním práv žien a ich nevzdelanosťou okrem iného súvisí aj vysoká úmrtnosť pri pôrodoch a podvýživa.

Afganistan je jednou z najchudobnejších krajín sveta s vysokou mierou úmrtnosti pri pôrode a najnižším podielom gramotných dievčat a žien spomedzi okolitých krajín. Podľa oficiálnych štatistík do základných škôl chodí len približne tretina dievčat, na stredné školy iba 6 percent.

Vzdelanie dievčat a žien nemá veľkú podporu najmä na vidieku. Konzervatívne tradície a vláda Talibanu spôsobili, že vzdelanie dievčat konzervatívne rodiny odmietali ako škodlivé, keďže od žien sa očakáva skromnosť a pokora, kým od mužov schopnosť uživiť a ochrániť rodinu.

Ženy na trhu v Kábule. *Foto: Marcela Ondeková*

Na druhej strane problémom pre rodiny, ktoré chcú dať deťom vzdelanie je chudoba. Preto deti namiesto do chodenia do školy pomáhajú pri zabezpečení obživy. Pre dievčatá je situácia ešte komplikovanejšia. Chýbajú dievčenské školy – základné i stredné.

Jeden z viacerých projektov občianskeho združenia Človek v ohrození, ktoré v Afganistane pôsobí od roku 2004, bol zameraný na odborné vzdelanie dievčat. V spolupráci s miestnou partnerskou organizáciou Afghan Women Resource Centre vytvorilo v rámci projektu financovaného zo SlovakAid (2006-2008) odborný vzdelávací inštitút pre dievčatá pod názvom STEP. Jednu pobočku má v Kábule a jednu na vidieku v Charikare, v susednej provincii Parwan.

Inštitút začal v roku 2006 s poskytovaním jednoročných kurzov manažmentu, administratívy, informačných technológií a žurnalistiky. Do kurzov sa za štyri roky zapísalo vyše 200 študentiek. Polovica z nich má už platené zamestnanie - v bankách, štátnych úradoch, miestnej televízii i mimovládnom sektore. Tie, ktoré prácu zatiaľ nemajú, sú v databáze úspešných absolventiek, ktorú zostavila partnerská organizácia a poskytuje ju potenciálnym zamestnávateľom.

Slovenská organizácia v rámci projektu pomáhala s náborom dievčat, nákupom materiálu, pomôcok a vytvorením učebných osnov. Rozbehnutie inštitútu malo tiež svoje úskalia. „Museli sme ho napríklad presťahovať do inej budovy pre pokrikovanie a obťažovanie chlapcov," hovorí Marcela Ondeková z občianskeho združenia. Konzervatívne tradície a nedôveru rodičov voči vzdelávaniu ich dcér riešili zavedením dní otvorených dverí a matkám umožnili prísť sa pozrieť na vyučovacie hodiny. „Jedna z matiek raz povedala dcére – nie ty, ale ja budem chodiť do školy," spomína Marcela.

Postavenie žien v Afganistane sa mení len veľmi pomaly. „Je to naozaj beh na dlhé trate, veľké zázraky na počkanie určite nemožno čakať," hovorí Marcela s tým, že programy na zlepšenie postavenia žien sa teraz zameriavajú aj na mužov a získanie ich podpory. Inšpirujúce je aj odhodlanie a energia žien z partnerskej afganskej organizácie. „Fungujú už dvadsať rokov a nevzdávajú to. Nerobia si ilúzie, ale z tých miliónov žien v zložitých životných podmienkach sa snažia pomaly drobnými krokmi pomôcť aspoň malej časti. A to je pre tento maratónsky beh veľmi dôležité," uzatvára Marcela.

Daniela Balážová

SlovakAid a situácia žien

- na projekty v tejto oblasti šlo v r. 2004-2009 vyše 720-tisíc €, projektov nie je veľa, ale sú dobre cielené – riešia vzdelanie žien a ich zapojenie sa do trhu práce (mimo sektoru poľnohospodárstva)
- v budúcnosti by sa rodová rovnosť mala stať prierezovou témou v rámci programovania najmä v krajinách, kde je to najviac potrebné (Afganistan, subsaharská Afrika)

(štúdia Platformy MVRO)

UNICEF pomáha znižovať úmrtnosť detí

Cieľ 4: Znížiť detskú úmrtnosť

Zámer:
- Znížiť o dve tretiny úmrtnosť detí do 5 rokov (v období 1990 – 2015)

Ukazovatele plnenia:
- Úmrtnosť detí do 5 rokov života
- Dojčenská úmrtnosť
- Podiel detí vo veku 1 rok, zaočkovaných proti osýpkam

Malária, hnačky, nedostatok pitnej vody, podvýživa, osýpky, tetanus, prírodné katastrofy, novorodenecké infekcie, ozbrojené konflikty, zápaly pľúc, predčasné pôrody, HIV/AIDS, ženská obriezka, nezáujem, diskriminácia, nevzdelanosť. To všetko zabíja deti. Väčšine úmrtí možno predísť jednoduchými a lacnými opatreniami; prevencia by dokázala každý deň zachrániť desaťtisíce detských životov. Stačia vakcíny, výživové doplnky, pitná voda, správne dojčenie, umývanie rúk mydlom či dostatok informácií. Znie to tak jednoducho...

Dvadsaťdvaročná Chaity Tripura s láskou poodhalí balíček v náručí a pyšne nám ukáže svoju mesačnú dcérku. „Som veľmi šťastná, že som mohla porodiť v nemocnici," hovorí mladá mamička. So svojím manželom, ktorý nás obozretne pozoruje, žijú v odľahlej dedine Changyai Tripura Para, asi osem kilometrov od mesta Bandarban v Bangladéši.

V tejto nádhernej, geograficky izolovanej oblasti plnej zelene žijú najmä pôvodní obyvatelia. Zdravotná starostlivosť sa sem zatiaľ dostáva len vďaka mobilným jednotkám, ktoré očkujú, podávajú vitamíny a výživové doplnky a vzdelávajú. „Posledné týždne pred pôrodom dcérky sa mi triasli ruky i nohy," spomína Chaity. „Často som omdlievala. Svokrovci si robili starosti a vzali ma do miestnej nemocnice." Jej o tri roky starší manžel zaplatil 4000 taka (asi 57 dolárov), aby si mohol prenajať vozidlo a ísť s ňou do mesta k lekárovi. Pestuje koreniny a ktosi mu poradil, aby časť zarobených peňazí odkladal bokom. Šetril, odkedy zostala Chaity tehotná, a tak ju teraz dokázal dopraviť do nemocnice, kde porodila zdravé dievčatko.

Nie všade vo svete vedia, aké riziká obnáša tehotenstvo, aká dôležitá je hygiena pri pôrode, že existuje lekár, kam ísť, keď je zle, a kde je najbližšia nemocnica. Preto sa agenda UNICEF sústredí aj na podporu vzdelávania a tréningov zdravotníkov, komunitných a sociálnych pracovníkov a miestnych autorít a mienkotvorcov.

Podporujeme programy na registráciu novorodencov a tehotných žien, mobilné zdravotné tímy, vyjednávame ceny a dodávame vakcíny, terapeutickú výživu, antibiotiká, vitamínové a mikronutričné doplnky. Bojujeme za odstránenie detskej obrny a elimináciu novorodeneckého tetanu a sme svedkom pokrokov v znižovaní detskej úmrtnosti na tieto ochorenia. Zaisťujeme siete proti moskytom, vybavenie pôrodníc, staráme sa o deti s HIV/AIDS a o siroty, podporujeme a vzdelávame o správnych technikách dojčenia či hygieny, zabezpečujeme logistiku pomoci.

Umožňujeme deťom chodiť do škôl a vo vzdelávaní podporujeme rovnosť pohlaví. Pomáhame vyvíjať systémy na kontrolu kvality vody či evidenciu chorobnosti; najmä vo vidieckych oblastiach. Radíme vládam pri určení priorít a nastavení rozpočtov na pomoc deťom, sústredíme sa na analýzy, advokáciu a ochranu práv detí. Pri podieľaní sa na dosiahnutí štvrtého miléniového rozvojového cieľa sa zameriavame aj na partnerstvá, ktoré nám na ceste za jeho dosiahnutím pomôžu.

Zastúpenie UNICEF na Slovensku prispieva k dosiahnutiu štvrtého cieľa aj prostredníctvom Týždňa modrého gombíka a ďalších zbierok. Príspevky darcov zo Slovenska pomáhajú financovať terapeutickú liečbu pre chronicky podvyživené deti v Zimbabwe, nákup vakcín proti tetanu pre Mauritániu a vakcín proti šiestim smrteľným chorobám do ďalších krajín, dodávky orálnej rehydratačnej soli a dopravu vakcín proti novorodeneckému tetanu do Laosu.

Detský fond UNICEF pôsobí v takmer 200 krajinách a teritóriách sveta a od roku 1965, kedy získal Nobelovu cenu mieru za milióny zachránených životov, sa jeho misia na pomoc deťom zmenila z „prežiť" na „prežiť a umožniť plný rozvoj". V rokoch 1960 až 2002 sme boli svedkom zníženia úmrtnosti detí vo veku do päť rokov o polovicu. Videli sme, že dodávky orálnej rehydratačnej soli sú prevenciou milióna úmrtí, že vitamín A dokáže ročne ušetriť štvrť milióna životov a očkovacie programy ochránia každý rok život štyroch miliónov detí.

Anna Beňová
www.unicef.sk, www.priateliadeti.sk
www.unicef.org/publications
(Progress for Children)

SlovakAid a zníženie úmrtnosti detí a žien

- na projekty v oblasti znižovania úmrtnosti detí šlo v r. 2004-2009 vyše 604-tisíc €, na oblasť zlepšenia zdravia matiek najmenej zo všetkých cieľov - necelých 150-tisíc € v rámci týchto dvoch cieľov sa realizoval malý počet projektov, avšak v krajinách s veľkou potrebou – Afganistan, Etiópia, Sudán, Keňa
- projekty boli často zamerané širšie – poskytovanie zdravotnej starostlivosti pre celé komunity, vrátane matiek a detí
- zdravotnícke projekty zamerané na malé deti sú súčasťou aktivít, ktoré realizujú aj akademické inštitúcie zo súkromných zdrojov
- v budúcnosti aj pre slabý celosvetový pokrok v oblasti zdravia matiek by bolo vhodné podporiť túto špecifickú tému – výchova pôrodných asistentiek, osvetové programy, atď.

(štúdia Platformy MVRO)

Matky s deťmi v Ghurka v Bangladéši čakajú na očkovanie proti osýpkam počas tzv. Rozšíreného očkovacieho programu, ktorý podporuje UNICEF.
Foto: © UNICEF Saikat Mojumder

V Južnom Sudáne školia zdravotníkov

Cieľ 5: Zlepšiť zdravie matiek

Zámer:
- Znížiť o tri štvrtiny úmrtnosť matiek (v období 1990 – 2015)

Ukazovatele plnenia:
- Materská úmrtnosť
- Podiel pôrodov za účasti kvalifikovaného zdravotníckeho personálu

Klinika s nemocnicou v Mapuordite v Južnom Sudáne je jediná v širokom okolí. Zabezpečuje starostlivosť pre asi dvestotisíc ľudí. Ako pre jedno veľké mesto. S tým rozdielom, že niektorí tunajší pacienti sem kráčajú pešo aj tri dni. Nemocnica má pritom päť oddelení so sto lôžkami.

V Južnom Sudáne, ktorý má za sebou dlhoročnú občiansku vojnu so severom, to nie je až také nezvyčajné. Podľa oficiálnych štatistík v Južnom Sudáne žije šesť až osem miliónov ľudí, pričom tam funguje 94 zdravotníckych centier a 17 nemocníc. Pod dohľadom skúseného pôrodníka tam rodí len približne šesť percent žien.

Zástupcovia a lekári Trnavskej univerzity začali s tunajšou Diecézou Rumbek a nemocnicou v pôvodne misionárskej osade v Mapuordite spolupracovať už v roku 2001, štyri roky pred skončením vojny. Spolu s organizáciou eRko prebudovali a zmodernizovali pôvodnú poľnú nemocnicu. S nemocnicou spolupracujú naďalej, cieľom je však dosiahnuť to, aby sa miestni ľudia viac zaučili a sami tiež dokázali poskytovať zdravotnícku starostlivosť.

Keďže prácu cudzincov v Južnom Sudáne komplikujú jazykové a kultúrne bariéry, do budúcnosti je určite účinnejšie vyškoliť miestny personál na poskytovanie zdravotníckej starostlivosti a šírenie prevencie, osvety.

Aj preto partneri Trnavskej univerzity navrhli vytvorenie lekársko-vzdelávacieho programu. Projekt, ktorý pripravila univerzita, bol finančne podporený z programu SlovakAid a začal sa realizovať vo februári 2010. Slovenskí odborníci v rámci neho neposkytujú len vzdelávanie. Projekt má tri hlavné komponenty, ktoré sú vzájomne prepojené - zdravotnícku starostlivosť, vzdelávací program a výskumnú činnosť.

Do Mapuorditu hneď v prvej fáze projektu vycestovali skúsení slovenskí lekári. Tí denne vyšetria približne 50 pacientov. V nemocnici funguje dvakrát do týždňa aj predpôrodná poradňa. Tehotným ženám poskytujú potrebnú opateru, vrátane očkovania. Počet pôrodov v nemocnici však aj napriek tomu nie je vysoký. Priemerne sa ich mesačne uskutoční len 15. Súvisí to najmä s tradíciami miestnej komunity - ženy uprednostňujú pôrod doma.

V rámci projektu budú do jednotlivých ambulancií zabezpečené aj tzv. suché laboratória. Tie umožnia denne zrealizovať asi 50 biochemických, hematologických a iných vyšetrení.

Tím, vysielaný do Sudánu, je zložený vždy z dvoch pracovníkov. Úlohou lekára je hlavne zdravotná starostlivosť v nemocnici. Aktívne sa však bude podieľať aj na vzdelávacom programe a výskumnej činnosti. Popri lekárovi pôsobí na mieste aj kvalifikovaný odborník z oblasti verejného zdravotníctva prípadne sociálnej práce. Ten je najmä lektorom, ale zároveň robí výskum a terénne verejné zdravotníctvo, resp. sociálnu prácu v komunite.

Cieľom je vychovať miestny personál, ktorý zvládne robiť zdravotnú osvetu a terénnu sociálnu prácu, prácu „zdravotnej sestry" - pomoc pri pôrodoch a zdravotníckej starostlivosti, ale aj pri manažovaní chodu nemocnice.

Slovenský tím sa po príchode zapojil aj do projektu výučby zdravotných sestier, ktorý funguje pri nemocnici. Výučba trvá osem hodín týždenne. Prednáša sa teória súvisiaca s ošetrovateľstvom, ale napr. aj epidemiológia onkologických ochorení. Zároveň na jednotlivých oddeleniach pod dohľadom slovenských odborníkov prebieha výučba zdravotnej asistencie. Tá zahŕňa 28 hodín týždenne. Do kurzu je prihlásených 15 študentov.

Vzdelávací program a jeho obsah musí zodpovedať potrebám absolventov a ich ďalšieho uplatnenia v praxi. Slovenský tím preto počas prvého polroka pôsobenia v Sudáne zmapoval a zanalyzoval výskyt jednotlivých ochorení a ich závažnosť pre miestnu populáciu. Na základe získaných údajov pripravia upravené osnovy pre vzdelávací program. Do Mapuorditu by mal následne pricestovať učiteľ, ktorý sa bude špecializovať len na tie prenosné choroby, ktoré sú typické pre túto lokalitu. Súčasťou projektu je aj výskum, ktorého výsledky sa uplatnia pri skvalitňovaní zdravotníckej starostlivosti.

Úspešnosť projektu závisí nielen od slovenských lekárov, ich schopnosti prispôsobiť sa náročným podmienkam a od prijatia miestnou komunitou, ale najmä od vývoja politickej situácie v Sudáne. Tá je i naďalej veľmi nestabilná.

Ostáva len veriť, že slovenskí lekári ukončia svoje pôsobenie v nemocnici v Mapuosrdite v jeseni budúceho roka podľa pôvodného zámeru. A plán na evakuáciu do susedných krajín v prípade ohrozenia, ostane len núdzovým plánom na papieri.

Danica Schuchmannová, SlovakAid

V nemocnici v juhosudánskom Mapuordite. *Foto: Jana Čavojská*

Magna dáva deťom šancu narodiť sa bez vírusu

Cieľ 6: Boj proti HIV/AIDS, malárii a ďalším chorobám

Zámer:
- Do r. 2015 zastaviť a začať znižovať šírenie HIV/AIDS
- Do r. 2015 zastaviť a začať znižovať výskyt malárie a ďalších vážnych chorôb

Ukazovatele plnenia:
- Rozšírenie HIV u 15-24-ročných tehotných žien
- Miera používania kondómov z celkovej antikoncepcie
- Počet detí-sirôt v dôsledku HIV/AIDS
- Rozšírenie a miera úmrtnosti spojená s maláriou
- Podiel obyvateľstva v rizikových oblastiach malárie, používajúcich prevenciu a s prístupom k liečbe
- Rozšírenie a miera úmrtnosti spojená s tuberkulózou

Kambodža, jedna z najchudobnejších krajín Ázie, sa stále spamätáva z občianskych konfliktov a dlhodobej hospodárskej stagnácie. Viac ako tretina obyvateľov žije pod hranicou chudoby a 15-20% obyvateľstva v extrémnej chudobe. Kambodža zároveň patrí ku krajinám s najväčším výskytom HIV v Ázii. Z vyše 14-miliónov obyvateľov bolo podľa oficiálnych štatistík z roku 2007 infikovaných vírusom HIV odhadom 75-tisíc ľudí, liečbu antiretrovirálnymi liekmi podstúpilo ku koncu roka 2009 takmer 35-tisíc z nich.

Magna Deti v núdzi spustila v roku 2003 v Kambodži program zdravotníckej starostlivosti pre deti vírusom HIV a v roku 2006 za podpory Slovak Aid aj program na zastavenie prenosu vírusu z matky na dieťa. Tehotné ženy s vírusom HIV majú v dnešnej dobe veľkú šancu porodiť zdravé dieťa, ktoré nebude infikované. Vyžaduje si to však starostlivosť pred pôrodom, počas neho i po ňom. Projekt zastavenia prenosu vírusu finančne podporoval SlovakAid 18 mesiacov a vďaka ďalším darcom a sponzorom funguje doteraz.

Program na zastavenie prenosu vírusu rozbehli v roku 2006 v piatich nemocniciach a zdravotných zariadeniach, od roku 2008 sa rozšíril na šesť. Za dva roky od spustenia programom prešlo 320 žien s vírusom HIV, narodilo sa v ňom 232 detí, z nich 222 bez vírusu HIV.

Program, ktorý Magna prevádzkuje v Kambodži, je v komplexnej starostlivosti o matku a dieťa najväčším v krajine. Do konca roku 2010 do programu úspešne vstúpilo 500 žien, pri zastavení prenosu vírusu HIV z matky na dieťa majú 96-percentnú úspešnosť.

Z projektu Magna Deti v núdzi v Kambodži. *Foto: Martin Bandžák*

V rámci zdravotníckej starostlivosti Magna zabezpečuje dostupnosť antiretrovirálnej liečby – kombinácie liekov, ktoré držia vírus pod kontrolou , poradenstvo a prevenciu. Pôsobenie v Kambodži rozšírili o starostlivosť o siroty, vzdelávanie a pravidelné návštevy – domácu starostlivosť - klientov s vírusom HIV.

Okrem programu na zastavenie prenosu vírusu HIV z matky na dieťa SlovakAid v roku 2004 – 2007 podporil projekt vzdelávania pre deti s vírusom HIV a vďaka projektu Magna spustila ambulantnú liečbu týchto detí.

Magna už predtým prevádzkovala sirotinec s liečbou pre deti s HIV a o tieto deti sa stará aj po skončení finančnej podpory zo strany SlovakAid pre projekty v Kambodži.

Magna v súčasnosti zabezpečuje zdravotnú starostlivosť pre približne 300 kambodžských detí s vírusom HIV a približne 250 detí, ktoré sa narodili matkám s vírusom HIV. V dvoch sirotincoch, ktoré Magna prevádzkuje naďalej, žije 50 detí s vírusom HIV a školu pre 85 detí.

Projekt na zastavenie prenosu vírusu HIV z matky na dieťa Magna prevádzkuje aj v Keni, Kongu a vo Vietname.

Podľa správy UNAIDS následkom AIDS v roku 2008 stratilo jedného alebo oboch rodičov 17,5 milióna detí. Týmto deťom, viac ako iným sirotám, hrozí chudoba a zneužívanie. HIV/AIDS často znamená stigmu a diskrimináciu, znemožnenie prístupu k zdravotníckej starostlivosti a vzdelaniu. Aj preto k boju proti HIV treba pridať boj proti diskriminácii ľudí. Tá totiž tiež prispieva k tomu, že ľudia váhajú a nevyužijú možnosť dobrovoľného testovania na HIV. Včasné odhalenie vírusu a nasadenie liečby pritom naozaj znamená predĺženie života.

www.magna.sk

SlovakAid a boj proti HIV/AIDS a iným chorobám

- na projekty v oblasti boja proti HIV/AIDS šlo v r. 2004-2009 takmer 830-tisíc €
- liečba HIV/AIDS a zastavenie prenosu vírusu z matky na dieťa sa stáva významnou kompetenciou viacerých slovenských organizácií, ktorú vedia využiť v rôznych krajinách – Keni, Kambodži, Vietname, Ugande, Zambii, Haiti
- hoci v rámci SlovakAid realizovala tieto projekty len jedna organizácia, na Slovensku má táto téma (vrátane boja proti ďalším chorobám, ako je malária) silné akademické podhubie a projekty sa realizujú aj vďaka súkromným zdrojom

(štúdia Platformy MVRO)

Vodovod pre moldavskú dedinu Dezghinja

Cieľ 7: Zabezpečiť udržateľnosť životného prostredia

Zámer:
- Zaviesť princípy udržateľného rozvoja do národných politík a znižovať straty prírodných zdrojov
- Do roku 2015 znížiť na polovicu podiel ľudí bez prístupu k pitnej vode
- Do r. 2020 dosiahnuť výrazné zlepšenie života aspoň 100 miliónov ľudí žijúcich v slumoch

Ukazovatele plnenia:
- Podiel zalesnenej plochy krajiny
- Pomer chránených oblastí na zachovanie biologickej diverzity k celkovej rozlohe krajiny
- Spotreba energie na 1 dolár HDP
- Emisie CO2 na obyvateľa a spotreba ozón redukujúcich látok
- Podiel obyvateľstva používajúceho tuhé palivá
- Podiel obyvateľstva s udržateľným prístupom k zdrojom pitnej vody v mestských a vidieckych osídleniach
- Podiel mestského obyvateľstva napojeného na verejnú kanalizáciu alebo septik
- Podiel domácností s prístupom k bezpečnému bývaniu

Pitná voda, ktorá na Slovensku tečie priamo z vodovodných kohútikov a ktorou sa dokonca i splachuje, vo väčšine krajín sveta nie je samozrejmosťou. V Moldavsku, najchudobnejšej krajine Európy, mala začiatkom tisícročia prístup k pitnej vode približne tretina ľudí. Cieľ moldavskej vlády zvýšiť do roku 2010 podiel obyvateľstva s prístupom k pitnej vode na viac ako polovicu a do roku 2015 na 65% pomáhajú plniť aj Slováci.

Vďaka projektu ADRA Slovensko financovaného zo Slovak Aid majú od augusta 2010 prístup k pitnej vode obyvatelia dediny Dezghinja. Obec Dezghinja v autonómnej oblasti Gagauzia, asi sto kilometrov južne od hlavného mesta Kišineva, leží v jednej z najsuchších oblastí krajiny. Žije tam vyše päťtisíc ľudí a ešte donedávna z celkového počtu 1880 domov a bytov bolo na vodovod napojených približne 700. Dnes sa na vodovod chystá napojiť takmer celá dedina.

Projekt trval osem mesiacov. Za ten čas postavili nový jedenásťkilometrový vodovod, vyčistili a zrekonštruovali dvadsať rokov nepoužívané artézske studne. Na studne osadili nové armatúry a čerpadlá a postavili pri nich zásobníky s celkovým objemom 200-tisíc litrov. Z nich bude voda pod tlakom zásobovať obec cez novú vodovodnú sieť, na ktorú sa pripoja miestne domácnosti.

Zrekonštruované studne a nový vodovod začiatkom augusta 2010 slávnostne odovzdali do užívania. Miestni obyvatelia, ktorí vítali hostí v tradičných krojoch a s chlebom a soľou, na túto chvíľu dlho čakali. Na slávnosť v Dezghinji prišiel aj prezident autonómnej oblasti a ďalší predstavitelia miestnej samosprávy, správu o odovzdaní projektu vysielala celoštátna televízia.

Studňa s vodojemom v obci Dezghinja.

Projekt bol financovaný z prostriedkov oficiálnej rozvojovej pomoci SlovakAid čiastkou takmer 140-tisíc €, podporila ho aj vláda autonómnej oblasti Gagauzia. Realizoval sa v spolupráci s ADRA Moldavsko. Stavebné práce zabezpečila miestna stavebná firma. Po odovzdaní stavebnej a technickej časti projektu musí ešte miestna samospráva doriešiť potrebné certifikáty a povolenia na využitie celého systému na zásobovanie obyvateľstva pitnou vodou. K vodovodu s kvalitnou pitnou vodou sa napokon bude môcť pripojiť takmer päťtisíc obyvateľov tejto obce.

Text a foto: Daniel Dräxler
www.adra.sk

SlovakAid a udržateľnosť životného prostredia

- na projekty najmä v oblasti zlepšenia prístupu k pitnej vode šlo v r. 2004-2009 takmer 4,5 mil. €, najviac v rámci projektov zameraných na rozvojové ciele OSN
- veľká časť projektov sa realizovala v Srbsku, prípadne Moldavsku či Mongolsku, viacero projektov bolo v Sudáne a Mozambiku, realizátorom projektov na Západnom Balkáne to dáva priestor preniesť svoje know-how aj do tých krajín, kde je chýbajúci prístup k vode naliehavým problémom
- početná skupina projektov sa venovala tvorbe národných politík v oblasti udržateľnosti životného prostredia najmä v krajinách strednej Ázie
- v budúcnosti aj v súvislosti s kodanskými záväzkami SR by bolo žiaduce pomôcť rozvojovým krajinám v boji s klimatickou zmenou

(štúdia Platformy MVRO)

Uvítanie v obci Dezghinja pri odovzdaní studní a vodovodu v auguste 2010.

Orechy z Kene cez slovenského distribútora

Cieľ 8: Rozvíjať globálne partnerstvo pre rozvoj

Zámer:
- Rozvoj otvoreného, na pravidlách založeného, predvídateľnéhoa nediskriminačného systému obchodovania a finančného systému
- Riešiť potreby najzaostalejších krajín
- Riešiť potreby malých vnútrozemských a ostrovných štátov
- Riešiť problémy dlhov rozvojových štátov
- V spolupráci s farmaceutickými spoločnosťami poskytnúť prístup k dostupným základným liekom
- V spolupráci so súkromným sektorom sprístupniť prínosy nových technológií, osobitne informačných a komunikačných

Ukazovatele plnenia:
- Oficiálna rozvojová pomoc
- Prístup k trhom
- Udržateľnosť dlhov
- Podiel obyvateľstva s prístupom k dostupným základným liekom
- Telefónne linky na 100 obyv.
- Užívatelia mobilov na 100 obyv.
- Užívatelia internetu na 100 obyv.

Wundanyi je ako kenská Tatranská Lomnica. Mestečko v horách Taita na juhu Kene leží na odbočke z hlavného cestného ťahu medzi prístavnou Mombasou a hlavným mestom Nairobi. Práve odtiaľto – z terasovitých políčok na vysokých svahoch – sa aj na Slovensko dovážajú pre mnohých stále neveľmi známe makadamiové orechy.

Farmárčenie je aj tu drina. S tým rozdielom, že tunajší horali nedostávajú vládne dotácie na podporu poľnohospodárstva. S kávou skončili po tom, čo sa jej pestovanie stalo hlboko stratové. Aj preto sa s podporou zo Slovenska rozhodli investovať do inej komodity – chutných a výživných makadamiových orechov, ktoré sú žiadané aj v kozmetike. Keňa je piatym najväčším vývozcom týchto orechov vo svete.

Potenciálnym výkyvom cien na svetových trhoch a vykupovaniu orechov pod cenu by sa Združenie pestovateľov makadamiových orechov v Taite malo vyhnúť. Ich obchodným partnerom je spoločnosť Ten Senses, špecializovaná na Fair Trade, ktorú založilo slovenské Integra Co-op Družstvo. Tá orechy vykupuje na základe zmluvy a vopred stanovej ceny, ktorá zahŕňa aj príplatok za skladovanie a tzv. sociálny príplatok.

Cena sa nemení ani v prípade, že ceny na svetových trhoch klesnú. Ak stúpnu, spoločnosť vyplatí farmárom viac – trhovú cenu. Garantovaná stabilná cena je pre farmárov investícia – môžu sa sústrediť na plánovanie a zlepšenie produktivity bez obáv, že nebudú mať z čoho žiť. Združenie farmárov, ktorí sa do projektu zapojili, sa tiež zaväzuje, že zo sociálneho príplatku bude šetriť na niečo, čo je na úžitok celej komunite. V Taite chcú z ušetrených peňazí vybudovať studne.

Drobný, robotou zhrbený Baldwin Mwangoji, ktorý zastupuje 450 miestnych farmárov, s hrdosťou ukazuje vrecia orechov, pripravené na odvoz do Nairobi. Napriek svojmu veku čiperne pobieha medzi skladom a kanceláriou a tak ako ďalší tunajší farmári s napätím čaká na kontrolu, ktorá má potvrdiť pre ich orechy medzinárodne uznávaný certifikát Fair Trade.

V rámci projektu financovaného zo Slovak Aid združenie dostalo školenia na efektívnejšie pestovanie orechov, ktoré je šetrné k životnému prostrediu. Členom pomáha aj pri nákupe nových odrôd, ktoré dávajú väčšie plody. Stromy rastú šesť až sedem rokov, kým začnú rodiť.

Farmy sú roztrúsené po svahoch. Nie sú to nijaké veľkovýrobne s lánmi stromov. Niektorí farmári majú makadamiových stromov len niekoľko kusov, iní desiatky. Nevidno tu ani nijakú „ťažkú“ techniku. Všetko sa robí ručne, stroje sú v tejto horskej oblasti ťažko použiteľné. Pritom už len samotná cesta z mestečka k vzdialenejším farmám na úpätí hôr bez auta je riadna túra. Niektorí to majú aj 14 kilometrov. Taxíkmi sú tu motorky.

Stromy dávajú úrodu postupne v období od marca do septembra. Popadané orechy sa denne zberajú a čistia od zelenej šupy podobnej našim vlašským orechom. Šupa síce prsty nefarbí ako tá od vlašských orechov, ale škrupinu, v ktorej sú ukryté makadamiové jadrá, nerozbijete len tak kladivkom, či klieštikmi.

Orechy v škrupine sa v Taite presušia a neskôr dopravia do Nairobi. V malej továrenskej hale prenajatej cez Ten Senses na okraji Nairobi ich po vysušení drvia, aby z nich desiatka zamestnaných žien mohla vybrať biele orechy veľkosti väčších lieskovcov. Jadrá ďalej triedia – kvalitné na export do Európy, poškodené na lisovanie oleja. Škrupiny využijú ako palivo.

V roku 2009 Ten Senses odkúpila od farmárov z Taity 11 ton makadamiových orechov v škrupine. Tento rok chcú nakúpiť 26 ton. Spoločnosť kupuje orechy aj od farmárov z iných častí Kene - celkovo vlani kúpila 49 ton orechov, tento rok má v pláne 280 ton.

Záujem o chutné orechy stúpa. Ich kvalitu napokon overil medzinárodný audit. Makadamiové orechy z Kene distribuované slovenskou spoločnosťou Ten Senses by teda mali splniť náročné kritériá pre udelenie certifikátu Fair Trade – Spravodlivý obchod. Stanú sa tak prvými makadamiovými orechmi so značkou Fair Trade v Európe. A spolu z kávou z Etiópie aj jedným z prvých Fair Trade výrobkov v Európe od slovenského distribútora.

Text a foto: Daniela Balážová
Bližšie informácie: www.tensenses.com

SlovakAid a globálne partnerstvo

- na projekty identifikované v rámci tohto cieľa šlo v r. 2004 – 2009 vyše 688-tisíc €, zamerané boli na rozvoj otvoreného a nediskriminujúceho obchodu (najmä vstup rozvojových krajín na iné trhy)
- časť projektov sa týkala harmonizácie legislatívy, taríf, štandardov, ktorá by najmä transformujúcim sa krajinám (Srbsko, Ukrajina, Stredná Ázia) umožnila vstup na európsky trh
- časť projektov sa venovala rozvoju obchodných väzieb chudobných krajín najmä v Afrike a vývoz Fair Trade výrobkov

(štúdia Platformy MVRO)

Pripravené na odvoz do Nairobi.

Dozrievajúce makadamiové orechy.

Ján Rusnák: Prečo treba v Južnom Sudáne technické školy?

Školiace centrum zamerané na solárne technológie, vodu a sanitáciu v Južnom Sudáne sa môže zdať na prvý pohľad ako zvláštna myšlienka v krajine, ktorá je v situácii Južného Sudánu.

Južný Sudán je krajina po dlhoročných vojnových konfliktoch. Zostala bez ciest, infraštruktúry a s množstvom problémov. Úroveň dostupnosti základných potrieb obyvateľstva stále nie je ideálna, ale väčšiu časť roka ľudia netrpia hladom, majú aký-taký prístup k pitnej vode (často kilometre od obydlia a na jednu funkčnú pumpu môže pripadať veľký počet ľudí) a prístup k základnej zdravotnej starostlivosti (často viac dní cesty od domova). Vláda Južného Sudánu je mladá a formuje sa pomaly, ale na dlhej ceste transformácie krajiny je vidieť viacero pozitívnych krokov.

Ministrami bývalí vojaci

V r. 2005 som pracoval na ministerstve zdravotníctva v hlavnom meste Juba. Najvyššie pozície boli obsadené zväčša bývalými vojakmi, ktorí dostali tieto miesta ako odmenu za zásluhy počas vojny. Napríklad negramotný riaditeľ oddelenia pre zahraničnú pomoc mal vždy pri sebe dvoch úradníkov - jeden písal a čítal emaily a druhý zase papierové dokumenty, kým on diktoval odpovede z koženého kresla klimatizovanej kancelárie.

Aktivity ministerstva boli v tom čase obmedzené na zisťovanie situácie a toho, čo by ktorá organizácia mohla urobiť. Teraz je už ťažké nájsť vojakov na ministerstvách, postupne ich nahrádzajú ľuďmi pracujúcimi v odbore. Časť liekov pre väčšinu nemocníc zabezpečuje ministerstvo, viacero nemocníc prevádzkuje vláda a postupne sa snaží prevziať viac a viac činností.

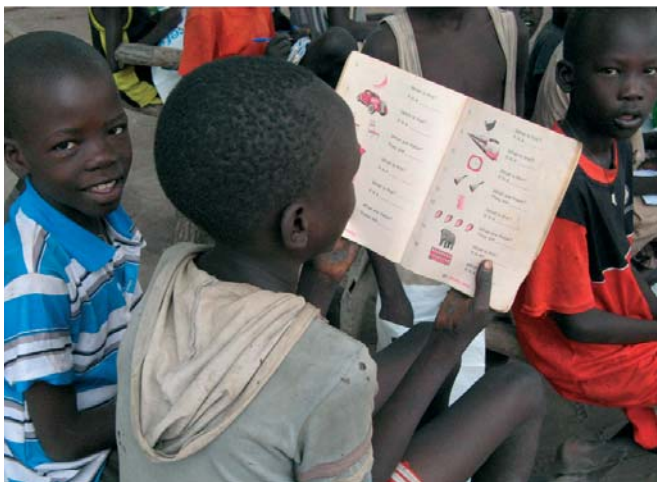
Cestu odplavila voda

V období transformácie pomáha zabezpečovať základné potreby obyvateľstva veľká skupina mimovládnych organizácií. Aby organizácie mohli v Južnom Sudáne fungovať, nutne musia naraziť na infraštruktúru krajiny, ktorá, ak existuje, tak je vo veľmi zlom stave. Jediné asfaltové cesty sú hlavné ulice v najväčších mestách ako Juba, Wau a Yei. Zvyšné cesty medzi mestami sú prašné a kamenisté, bez jediného kilometra asfaltu. Po daždi bývajú niekoľko dní alebo týždňov neprejazdné. Ak nie sú upravené každý rok, stávajú sa neprejazdnými natrvalo.

Práve, keď píšem tento článok, hlavná cesta z Rumbeku do Juby je už 2 týždne neprejazdná, lebo voda odplavila dvojkilometrový úsek cesty, ktorá je hlavnou tepnou medzi hlavným mestom Juba a stredom a severom Južného Sudánu.

Elektrická sieť existuje iba v najväčších mestách. Zabezpečujú ju veľké dieslové generátory. Mimo hlavných miest sú ľudia a organizácie odkázaní sami na seba. Väčšina používa malé benzínové alebo naftové generátory alebo solárne panely. Sú to jediné dva zdroje a ak nie je palivo (napríklad cesta je zaplavená), solárne panely zostanú jedinou možnosťou.

Voda sa zabezpečuje vodnými pumpami z 30 až 70 metrov hlbokých studní – žiadne centrálne rozvody vody alebo kanalizáciu tu nenájdete. Organizácie, či už vládne alebo mimovládne, popri svojej samotnej činnosti musia zabezpečovať dodávky liekov, jedla, škol-

Z hodiny angličtiny v škole pod stromom v osade Agangrial v Južnom Sudáne. Foto: Daniela Balážová

Ján Rusnák vedie pohovor s adeptom na technický kurz. Foto: Marián Čaučík

ských potrieb alebo iných materiálov po neexistujucich cestách a zabezpečovať elektrinu, vodu tak ako vedia. Autá, generátory, solárne systémy, vodné pumpy a ostatné zariadenia nutne vyžadujú technikov na inštaláciu, údržbu alebo opravy.

Odkiaľ títo technici pochádzajú? Odvšadiaľ len nie z Južného Sudánu. Najbližšie z okolitých krajín – z Ugandy, Kene alebo Etiópie, ale často až z Európy, Ameriky alebo Ázie. Toto predstavuje pre každú organizáciu obrovské finančné a v neposlednom rade aj časové náklady (nájsť technika na pokazené zariadenie, ktorý by prišiel do odľahlej nemocnice môže trvať veľmi veľmi dlho). Logicky sa ponúka otázka prečo tu nie sú miestni technickí pracovníci?

Nové – technické obzory

Prístup k základnému vzdelaniu počas vojny bol veľmi malý – malý počet škôl vedených najčastejšie pri misiách. Situácia sa počas posledného obdobia postupne zlepšuje, otvorilo sa veľa nových základných a stredných škôl, dokonca aj prvé univerzity. Avšak kvalita výučby je nízka. Triedy sú preplnené (na základnej škole môžete v jednej triede nájsť 60 až 90 žiakov), školské materiály chýbajú, vyučuje sa často pod stromami, učitelia nemajú pedagogické vzdelanie, často to môžu byť absolventi školy z predchádzajúcich rokov, atď.

Školy alebo kurzy v technickej oblasti sú veľmi ojedinelé. V celej územnej oblasti Lakes State neexistuje okrem nášho tréningového centra iná inštitúcia, ktorá by vzdelávala ľudí v technickej oblasti. Ďalším faktorom prečo neexistujú technické školy v Južnom Sudáne je nízky dopyt po technickom vzdelaní. To má dva dôvody. Ak tu niekto vyštuduje strednú školu, je to ako keď niekto v Európe dostane doktorát z univerzity. Je presvedčený, že pracovné miesto si nájde jeho a nebude robiť každú prácu, určite nie manuálnu.

Druhým faktorom je, že ľudia si neuvedomujú, prečo je technické vzdelanie potrebné. Často nevedia, že technické zariadenia potrebujú kvalifikovanú inštaláciu, údržbu a opravy inak nebudú fungovať. Absolventi stredných škôl zväčša vidia svoju budúcu kariéru v školstve alebo vo vláde. Ale kapacita týchto dvoch oblastí sa veľmi rýchlo naplnila a stále viac a viac absolventov nemá žiadne uplatnenie.

Prednedávnom sme robili pohovory s uchádzačmi o tréning v našom centre a prišlo pomerne veľa absolventov strednej školy, ktorí boli dva, tri niektorí aj viac rokov doma bez práce. Chceli pracovať v školstve alebo vo vláde, ale nenašlo sa pre nich miesto. Teraz zistili, že technická oblasť je ďalšia forma kariéry, ktorou sa dá zabezpečiť živobytie a podieľať sa na budovaní spoločnosti.

Fungujúca spoločnosť sa potrebuje vyvíjať vo všetkých oblastiach približne na podobnej úrovni, inak absencia jednej neumožní napredovať ostatným oblastiam. Nedostatok technikov v spoločnosti je veľmi vážnym handikepom a spomaľuje rozvoj ostatných oblastí. Dúfam, že postupne sa aj táto oblasť bude rozvíjať a náš projekt tomuto procesu pomôže.“

Ján Rusnák (29) pracuje od novembra 2009 v Rumbeku, vedie dvojročný projekt technického školiaceho centra, ktorý s podporou SlovakAid realizuje eRko v spolupráci s partnermi projektu DKA, BBM, Horizont3000 a DOR. O budúcnosti Južného Sudánu sa má rozhodnúť v referende, ktoré sa na základe mierovej zmluvy plánuje na január 2011. Obyvatelia Južného Sudánu sa v ňom majú rozhodnúť, či si želajú vyhlásenie samostatného štátu.

Ako Slováci pomohli na Haiti

Po januárovom ničivom zemetrasení na Haiti vyhlásili zbierky viaceré slovenské mimovládne organizácie. Ministerstvo zahraničných vecí (SlovakAid) tiež vyčlenilo 50-tisíc € na projekty post-humanitárnej pomoci. Ako peniaze zo Slovenska pomohli ľuďom na Haiti?

© UNICEF- M. Ramoneda

ADRA Slovensko poskytla 38-tisíc € zo zbierky a ďalších 10-tisíc € zo SlovakAid na spoločný projekt pomoci s českou ADRA. Štyri mesiace pôsobil na Haiti slovenský projektový manažér Marek Soós, ktorý sa podieľal na zabezpečení dodávok pitnej vody pre obyvateľov v oblasti Petit Goave, materiálu pre dočasné bývanie, kuchynských potrieb a poľnohospodárskeho náradia.

Občianske združenie **Človek v ohrození** vyzbieralo viac ako 256-tisíc € a od marca začalo na Haiti sedemmesačný posthumanitárny program. V oblasti okolo miest Leogane a Petit Goave pôsobí terénna misia, ktorá spustila program na zlepšenie narábania s tuhým odpadom, výstavbu ekologických latrín a spŕch, kurzy pre svojpomocných staviteľov, ráta sa s pomocou pri obnove školy v Belle Vue.

Magna Deti v núdzi poskytovala zdravotnícku pomoc, v druhej fáze posthumanitárnej pomoci (máj – december) plánovali podieľať sa na obnove nemocničných zariadení.

Slovenský Červený kríž poslal vyzbieraných takmer 100-tisíc € na účet Medzinárodnej federácie Červeného kríža a Červeného polmesiaca v Ženeve na nákup potrieb humanitárnej pomoci.

Slovenská katolícka charita dostala ako dar od občanov 900-tisíc €, ktoré využíva na stavbu nových domov a škôl s lepšou statikou. Pri odpratávaní trosiek dievčenského internátu zamestnali 20 miestnych ľudí, v postavených dočasných triedach v hlavnom meste zas vďaka zbierke mohlo opäť začať chodiť do školy 700 žiakov.

UNICEF Slovensko vyzbieral vyše 141-tisíc €, ktoré odoslal na zmiernenie následkov pohromy na Haiti - zabezpečenie vody a latrín, psychosociálnu pomoc deťom, pomoc obetiam sexuálneho násilia, zabezpečenie vzdelávania pre deti, výživy a zdravotníckej starostlivosti). Zbierka pokračuje, UNICEF upozorňuje, že následkami katastrofy stále trpia približne dva milióny ľudí.

Snažili sme sa motivovať ľudí, aby sa vrátili domov

Problémom na Haiti nebolo len zemetrasenie. Je to najchudobnejšia krajina Latinskej Ameriky, ktorá potrebuje rozvojovú pomoc. Pripomína Marek Soós z ADRA Slovensko po vyše štvormesačnom pôsobení na Haiti.

Ako rýchlo sa ADRA Slovensko zapojila do akcií na pomoc obetiam zemetrasenia?
Hneď po zemetrasení sme vyhlásili zbierku. Peniaze, ktoré sa vyzbierali, sme spolu s prostriedkami z programu Slovak Aid použili na bezprostrednú pomoc po zemetrasení. Keďže ADRA Česká republika mala k dispozícii oveľa väčšiu čiastku peňazí, usúdili sme, že z tej slovenskej zbierky bude väčší úžitok, keď sa peniaze spoja s českou Adrou.

Ako sa použili peniaze zo Slovenska?
Česká pobočka mala k dispozícii šesť miliónov českých korún na bezprostrednú humanitárnu pomoc a ďalších vyše 20 miliónov českých korún z verejných zbierok a od donorov, ktoré sa rozhodla využiť na dvojročný poľnohospodársky projekt. Ten sa už počíta za rozvojovú pomoc. V rámci týchto projektov sa slovenské prostriedky použili na výstavbu prístreškov v Petite Goave a na obnovu vodného zdroja v Pike. Ten rieši problém s pitnou vodou v oblasti natrvalo, teda v podstate je to tiež rozvojová pomoc.

Na Haiti má pomerne dobré zázemie OSN, pôsobia tam aj mierové sily. Pomohlo to po zemetrasení rýchlo a efektívne konať?
Určite je dôležité, čo tam tieto organizácie majú, je to veľká pomoc najmä pri distribúcii materiálu. Ale napriek tomu bola prvá vlna pomoci na Haiti chaotická. Na začiatku sa uvoľnilo veľa prostriedkov na pomoc, prišlo veľa malých organizácií a tie sa snažili svoje prostriedky minúť čo najrýchlejšie. Neskôr sa to vyselektovalo, ostali tam len väčší hráči a tí sa medzi sebou dokázali lepšie dohodnúť. Neskôr sa ale vynoril iný problém – haitská vláda nechcela púšťať pomoc cez hranice.

Prečo?
Do istej miery to bolo opodstatnené. Na Haiti sa platí dovozná daň 22 percent a humanitárny tovar sa nezdaňuje. Určite boli aj takí, ktorí zneužívali situáciu po zemetrasení na to, aby sa vyhli daniam. Vláda však reagovala prehnane. Najskôr sa cez prístavy a letiská humanitárna pomoc dostávala bez problémov, od polovice apríla už na isté druhy tovaru platili obmedzenia a od júla sa za humanitárny materiál počíta iba zdravotná technika a potraviny. My sme mali problém dostať tam zariadenie na čistenie pitnej vody. Dokázali sme to vyriešiť za niekoľko dní, no mesiac a pol nám trvalo vybaviť, aby nám vpustili do krajiny zásielku poľnohospodárskeho náradia.

Ako sa situácia na Haiti zmenila za obdobie, kým ste tam pôsobili?
Po zemetrasení tam veľa organizácií začalo dodávať potraviny. Ľudia si začali vytvárať závislosť na dovezených potravinách a ostávali v táboroch namiesto toho, aby sa vrátili domov, snažili sa opraviť si svoje domy a pokračovali v obrábaní pôdy. Spočiatku ľudia vytvárali tábory popri cestách preto, že ak by ostali doma vo svojich malých osadách, nikto by im neprišiel pomôcť. Súvisí to aj s tým, že Haiti malo veľa problémov aj predtým, nie všetky zapríčinilo zemetrasenie. Je to krajina v mnohých ohľadoch ešte zaostalejšia ako niektoré africké štáty a pritom má dobré predpoklady pre poľnohospodárstvo aj cestovný ruch. Mnohé veci, ktoré boli v krajine zanedbané – napríklad v oblasti zdravotníctva a distribúcie vody – sa začali riešiť až po zemetrasení, keď tam prišli humanitárne organizácie.

Myslíte si, že humanitárne organizácie dokázali správne zareagovať na situáciu?
Na Haiti treba také organizácie, ktoré tam ostanú dlhšie a budú prispievať k rozvoju krajiny. Aj česká ADRA sa snažila uvažovať v tomto duchu. Ľuďom v táboroch sme v druhej fáze napríklad rozdávali kuchynské sady, v ktorých boli hrnce, naberačky, nožíky. Snažili sme sa ich motivovať k tomu, aby sa vrátili domov. Trvalý osoh by mali mať Haiťania aj z dvojročného poľnohospodárskeho projektu. Vybuduje sa semenná banka a školiace centrá, ktorých úlohou je naučiť ľudí ako efektívnejšie využívať pôdu.

Klaudia Lászlóová

Slovenskí učitelia učia kenských využívať počítače

Počas dvoch júnových týždňov navštívila dve školy v oblasti Kasigau na juhu Kene päťčlenná výprava zo Slovenska. Jej členovia – tri učiteľky zo Základnej školy v Bošanoch, manažér spoločnosti Microsoft a projektový manažér Nadácie Pontis - učili miestnych učiteľov používať informačné technológie vo vyučovaní. Naučili ich napríklad prácu s programom PowerPoint.

„V stredu videli PowerPoint prvýkrát a v sobotu už mali pripravenú takmer šesťhodinovú prezentáciu o škole," uviedol po návrate Roman Baranovič, manažér vzdelávacích projektov spoločnosti Microsoft Slovakia. „Boli sme príjemne prekvapení najmä tým, ako si kenskí učitelia uvedomujú, že ovládanie technológií je pre budúcnosť dôležité. Základy práce s počítačom už ovládali - ako sme sa dozvedeli, dokonca skôr ako dostali technické vybavenie - s počítačom sa učili pracovať bez počítača," dodal.

Projekt zameraný na školenia kenských učiteľov v informačných technológiách spustila v januári 2010 Nadácia Pontis s príspevkom Slovak Aid. Založený je na skúsenostiach slovenského vzdelávacieho projektu Inovatívny učiteľ, ktorý získal cenu Via Bona Slovakia 2008.

Aj napriek nie práve ideálnym životným podmienkam v meste Rukanga, účasť na výprave neľutovali ani učiteľky z bošanskej základnej školy. „Som veľmi rada, že som mohla byť súčasťou tímu v Keni. V projekte Notebook pre každého žiaka sme sa veľa naučili o tom ako využívať počítače v našej práci a rada som sa o tieto skúsenosti podelila s učiteľmi v Rukange," uviedla Ivana Mikulová, učiteľka anglického jazyka na Základnej škole v Bošanoch.

Do učebne v Moi High school Kasigau v Rukange, ktorá bola v rámci projektu Nadácie Pontis vybavená počítačmi, priniesla slovenská výprava ďalšie technológie - vizualizér, projektor, interaktívnu tabuľu, digitálnu kameru. „Máme veľké šťastie, že pre projekt vybrali práve našu školu. Za päť dní sme sa veľa naučili. Aj naši študenti vďaka týmto počítačom veľa získajú. Sme vám za to veľmi vďační," ďakoval učiteľ informatiky zo školy v Rukange Christopher Musyoka.

Okrem školenia učiteľov si slovenská výprava vyhradila aj čas na školenie pre miestnych ľudí bez ohľadu na vek, ktorí tiež berú ovládanie technológií ako cestu k lepšej budúcnosti.

Po výprave do Kene projekt pokračuje. V novembri majú pre zmenu kenskí učitelia pricestovať na Slovensko a svoje vedomosti si prehĺbiť na slovenských školách.

www.nadaciapontis.sk

V júni navštívil tím učiteliek zo Základnej školy v Bošanoch partnerskú školu v Keni.

Dve tváre jedného sveta pre najmenších

Slovenský výbor pre UNICEF pripravil pre slovenské materské školy v spolupráci s odborníkmi príručku o právach dieťaťa a miléniových rozvojových cieľoch „Dve tváre jedného sveta - pre materské školy". Ide o prvú publikáciu na Slovensku pre deti vo veku 4 – 6 rokov, ktorá sa zaoberá touto problematikou. Materiál je určený pedagógom materských škôl a pilotne sa používal už v školskom roku 2009/2010.

Príručka je rozdelená do piatich častí, obsahuje príbehy, ktoré deti vedú k jednotlivým miléniovým rozvojovým cieľom a je doplnená o CD s piesňami od Márie Podhradskej a Richarda Čanakyho. Venuje sa nielen právam dieťaťa, rozdielnosti sveta a detí v ňom, ale je metodicky postavená tak, aby zároveň napomáhala rozvoju osobnosti dieťaťa a vychovávala k solidarite a tolerancii.

Materiál je voľne dostupný na stránkach www.unicef.sk. Publikácia bola vytvorená v rámci projektu Globálna ekonomika, globálna solidarita: Napĺňanie miléniových rozvojových cieľov, ktorý spolufinancovala Európska komisia.

Anna Beňová
www.unicef.sk

Živica: Svet v nákupnom košíku

Zamyslime sa nad dnešným dňom a vecami, ktoré vás obklopujú... Kde bolo dopestované jedlo, ktoré ste jedli na raňajky? Odkiaľ je tričko, ktoré máte na sebe? Kto ho tkal, bielil, farbil a šil? V akých podmienkach? Ako nás ovplyvňujú ľudia v Afrike a ako ovplyvňujeme ich životy my? Ako chápeme globalizáciu? Ako sme ňou ovplyvnení? Je globalizácia dobrá, alebo zlá? A pre koho? Kto, alebo čo formovalo nerovnosti v súčasnom svete?

Projekt „Svet v Nákupnom Košíku" je založený na predpoklade, že naše postoje, vzťahy a konanie je formované našimi predstavami a vedomosťami o svete. Preto chce projekt podporiť u žiakov proces učenia, ktorý rozširuje vnímanie nášho každodenného života a vzťahov z lokálnej úrovne na globálnu, búra predsudky, spochybňuje stereotypy a otvára priestor pre nové spôsoby vnímania reality.

Výučbové bloky a putovná interaktívna výstava sú určené pre študentov 2. stupňa základných škôl a stredných škôl. Pre učiteľov, pracovníkov výchovno-vzdelávacích centier a mimovládne organizácie sú pripravené školiace semináre, manuály a metodické príručky, ktoré poskytnú potrebné zručnosti, vedomosti a priame skúsenosti pre zaradenie globálneho vzdelávania do vyučovania.

Interaktívne aktivity sa venujú témam: Horká chuť čokolády (kakao a detská práca), Silná káva (káva a nespravodlivý obchod), Ako chutí prales (náš vzťah k pralesu a jeho výrubu), Šaty robia človeka (bavlna a pracovné podmienky v textilnom priemysle), Coca-colonizácia (o nadnárodných spoločnostiach nielen v rozvojových krajinách), Škvrny na banánoch (ako sa žije pestovateľom v trópoch s pesticídmi), Kto je za vodou (voda ako podmienka rozvoja) a iným.

Projekt s podporou EÚ a SlovakAid realizuje CEEV Živica, partnermi projektu sú Společnost pro Fair Trade /ČR/, Humanitas /Slo/, Fair Trade Hellas /GR/.

Viac info: labasova@zivica.sk

Platforma mimovládnych rozvojových organizácií

Platforma mimovládnych rozvojových organizácií (Platforma MVRO) združuje 29 organizácií (21 riadnych členov a 8 pozorovateľov), ktoré sa zaoberajú zahraničnou rozvojovou a humanitárnou pomocou. Zastupuje ich záujmy pri rokovaniach so štátnymi inštitúciami a podporuje šírenie informácii o rozvojovej spolupráci na verejnosti.

Riadni členovia:

ADRA Slovensko – Adventistická agentúra pre pomoc a rozvoj
email: office@adra.sk,
web: www.adra.sk

Človek v ohrození, o. z.
email: info@clovekvohrozeni.sk,
web: www.clovekvohrozeni.sk

Evanjelická diakonia ECAV na Slovensku
email: diakonia@diakonia.sk,
web: www.diakonia.sk

eRko – Hnutie kresťanských spoločenstiev detí
email: maros@erko.sk,
web: www.dobranovina.sk

FAIRTRADE Slovakia
email: fairtrade@fairtrade.sk,
web: www.fairtrade.sk

Habitat for Humanity International – Europe and Central Asia Area Office
email: eca@habitat.org,
web: www.habitateurope.org

Inštitút medzinárodnej spolupráce "Sila rozvoja"
email: silarozvoja@stonline.sk,
web: www.silarozvoja.sk

Magna Deti v núdzi
email: magna@magna.sk,
web: www.magna.sk

Nadácia Integra
email: info@integra.sk,
web: www.integra.sk

Nadácia Pontis
email: pontis@nadaciapontis.sk,
web: www.nadaciapontis.sk

NISPAcee
email: nispa@nispa.org,
web: www.nispa.org

PDCS, o.z.
email: pdcs@pdcs.sk,
web: www.pdcs.sk

RC SFPA
email: sfpa@sfpa.sk,
web: www.sfpa.sk

SAVIO, o. z.
email: savio@savio.sk,
web: www.savio.sk

Slovenská humanitná rada
email: shr@changenet.sk,
web: www.shr.sk

Slovenská katolícka charita
email: generalny.sekretar@charita.sk,
web: www.charita.sk

Slovensko-juhoafrická spoločnosť
email: misindler@gmail.com

Slovenský Červený kríž
email: sekretariat@redcross.sk,
web: www.redcross.sk

Tabita
email: riaditel@tabita.sk,
web: www.tabita.sk

UNICEF Slovensko
email: natcom@unicef.sk,
web: www.unicef.sk

Ž.I.V.I.C.A – Centrum enviromentálnej a etickej výchovy
email: hips@zivica.sk,
web: www.zivica.sk

Pozorovatelia:

Akademia Istropolitana Nova
email: luciab@ainova.sk,
web: www.ainova.sk

Ekumenická rada cirkví na Slovensku
email: hovorkova@ekumena.sk,
web: www.ekumena.sk

Kolpingovo dielo na Slovensku
email: sekretar@kolping.sk,
web: www.kolping.sk

Nadácia pre podporu občianskych aktivít – NPOA
email: vajdova@npoa.sk,
web: www.npoa.sk

Slovenské centrum pre komunikáciu a rozvoj
email: info@sccd-sk.org,
web: www.sccd-sk.org

Špirála, sieť enviromentálne zameraných organizácií
email: stroffekova@changenet.sk,
web: www.spirala.sk

VOKA - Vidiecka organizácia pre komunitné aktivity
email: jelatvrdonova@gmail.com,
web: www.voka.sk

YES, WE CAN
email: yeswecan@yeswecan.sk,
web: www.yeswecan.sk

MVRO PLATFORMA MIMOVLÁDNYCH ROZVOJOVÝCH ORGANIZÁCIÍ

Vydala: Platforma mimovládnych rozvojových organizácií
Adresa: Miletičova 7, 821 08 Bratislava
Kontakt: +421 2 20 44 52 55, info@mvro.sk, www.mvro.sk

Redaktorka: **Daniela Balážová**
Na príprave čísla spolupracovali: **Nora Beňáková, Zuzana Jezerská, Danica Schuchmannová**
Grafika a dizajn: **Jana Šimová**, Tlač: **Daniel Kolek** KOLDO
Neprešlo jazykovou úpravou.

Fotografia na titulnej strane: Ženy na ulici v Kábule. Foto: Marcela Ondeková, o. z. Človek v ohrození

Bulletin bol vydaný v rámci projektu „Podpora kapacít a organizačného zabezpečenia Platformy mimovládnych rozvojových organizácií v zmysle Memoranda o porozumení medzi MZV SR a PMVRO" financovaného z prostriedkov programu SlovakAid.

Za obsah nesie zodpovednosť Platforma MVRO, vyjadrené názory nemožno interpretovať ako stanovisko donora.

Platforma MVRO podpísala Kódex používania obrazových materiálov a podávania správ (www.mvro.sk/sk/kodex).
Svoje komentáre a výhrady môžete zaslať na: kodex@mvro.sk